

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про відновлення дії окремих норм Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», особливості їх застосування під час дії воєнного стану та удосконалення проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання»

1. Мета

Проєкт Закону України «Про відновлення дії окремих норм Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», особливості їх застосування під час дії воєнного стану та удосконалення проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання» (далі – законопроект) розроблений з метою відновлення дії окремих норм статей Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (далі – Закон), які наразі не застосовуються. Зазначене сприятиме забезпеченню захисту та розвитку конкуренції, прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги, передбачених Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію).

Метою законопроекту також є визначення особливостей застосування його положень під час дії воєнного стану та з урахуванням поточної ситуації на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, а також удосконалення проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання та здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Закон встановлює правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги.

Конституцією України закріплено стратегічний курс на набуття Україною повноправного членства в Європейському Союзі, про що 25 червня 2024 року розпочався офіційний початок переговорів. Для відповідної подальшої

підготовки необхідно, зокрема, забезпечити функціонування системи моніторингу й контролю державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні відповідно до вимог, передбачених Угодою про асоціацію.

Разом із тим у Закон внесено зміни Законом України від 15.03.2022 № 2134-IX «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України», згідно з якими в період дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування норми цього Закону та інші норми законодавства, що впливають із цього Закону, не застосовуються; уся державна допомога, надана протягом такого періоду, вважається допустимою; надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку подання повідомлення про нову державну допомогу та подання звітності про чинну державну допомогу.

Законом України від 01.04.2022 № 2175-IX «Про внесення зміни до пункту 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії воєнного стану» у Закон внесено зміни, відповідно до яких під час дії воєнного стану норми статей 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 цього Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються; державна допомога, що надається під час дії воєнного стану, є допустимою; надавачі державної допомоги звільняються від обов'язку: повідомлення про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги, якщо така державна допомога надається під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування; подання інформації про чинну державну допомогу, надану під час дії воєнного стану та протягом одного року після його припинення або скасування. При цьому пункт 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону доповнено положеннями згідно із Законом України від 21.05.2024 № 3720-IX, враховуючи Закон України від 08.10.2024 № 3994-IX, відповідно до яких виключення, передбачені цим пунктом, не застосовуються до надання державної допомоги через Фонд розвитку підприємництва. Положення Закону застосовуються до такої державної допомоги в повному обсязі.

Згідно зі статтею 267 (1) Угоди про асоціацію для виконання зобов'язань, зазначених у статтях 262–266 цієї Угоди, Україна протягом трьох років з дати набрання чинності цією Угодою має, зокрема, прийняти національне законодавство про державну допомогу та створити незалежний у своїй діяльності орган, який матиме повноваження, необхідні для застосування в повному обсязі статті 262 цієї Угоди. Цей орган, *inter alia*, матиме повноваження дозволяти схеми державної допомоги та індивідуальні випадки надання допомоги відповідно до критеріїв, визначених у статтях 262 та 264 цієї Угоди, а

також вимагати повернення державної допомоги, яка була надана незаконно. Будь-яка нова допомога, яка надається в Україні, має відповідати положенням статей 262 та 264 цієї Угоди протягом одного року з дати створення такого органу. Також статтею 267 (2) Угоди про асоціацію передбачено створення повного реєстру схем державної допомоги.

Відповідно до статті 8 Закону Антимонопольний комітет України (далі – Комітет) є Уповноваженим органом з питань державної допомоги (далі – Уповноважений орган).

Водночас здійснення всебічної, повної й об'єктивної оцінки заходів із підтримки суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів на відповідність законодавству у сфері державної допомоги можливе за умови розгляду Комітетом як Уповноваженим органом повідомлень про нову державну допомогу, подання яких надавачами державної допомоги передбачено статтею 9 Закону.

Отже, незастосування відповідних норм Закону під час дії воєнного стану та звільнення від відповідних обов'язків надавачів державної допомоги під час дії воєнного стану та протягом року після його припинення або скасування не узгоджується з положеннями Угоди про асоціацію. Прийняття та реалізація законопроекту є одними з умов подальшої підготовки України до членства в Європейському Союзі, що важливо для України в період воєнного стану та післявоєнної відбудови держави.

При цьому відповідні законодавчі зміни мають враховувати особливості поточної ситуації на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією.

Крім того, існує потреба внесення змін до Закону з метою удосконалення проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги.

Також у Законі відсутні механізми, які б сприяли оптимізації обсягу повідомлень про нову державну допомогу щодо заходів підтримки, які не є державною допомогою (у зв'язку з відсутністю всіх необхідних умов для їх віднесення до державної допомоги) та можуть не потребувати подання до Уповноваженого органу повідомлення про нову державну допомогу.

Разом із тим у Законі наявні положення про непоширення дії Закону на відповідну підтримку, що суперечать Угоді про асоціацію.

Водночас у Звіті Європейської комісії від 08.11.2023 у межах Пакета розширення Європейського Союзу зазначається, що «дія Закону «Про державну допомогу» залишається призупиненою через воєнний стан, але це не повинно стати на заваді реформам у цій сфері»; «навіть до призупинення дії Закону «Про державну допомогу» застосування правил державної допомоги, зокрема, щодо нотифікацій, було проблематичним, оскільки органи влади, які надають державну допомогу, не завжди повідомляли АМКУ про заходи державної допомоги... Крім того, система державної допомоги *de minimis* не працює

належним чином через відсутність ефективного контролю за відповідними пороговими значеннями».

У Звіті Європейської комісії від 30.10.2024 у межах Пакета розширення Європейського Союзу також зазначається, що «Закон «Про державну допомогу» потребує внесення змін щодо низки питань для забезпечення подальшого узгодження з правилами ЄС у сфері державної допомоги. Відповідно до Плану Україна взяла на себе зобов'язання внести зміни та ввести в дію оновлене законодавство про державну допомогу, включаючи положення щодо послуг, що становлять загальний економічний інтерес (ПЗЕІ), разом із повним відновленням застосування контролю за державною допомогою з боку АМКУ».

Тобто на сьогодні необхідним є забезпечення вирішення проблеми призупинення дії Закону, відновлення Комітетом функції контролю за державною допомогою, гармонізації Закону з *acquis* ЄС, у тому числі в частині подання інформації про державну допомогу, зокрема про незначну державну допомогу, удосконалення регулювання щодо ПЗЕІ.

При цьому Урядовий офіс координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України Комітету надіслав опитувальник до двосторонньої скринінгової зустрічі з Україною до розділу 8 «Конкурентна політика», отриманий ним від Сторони Європейського Союзу в рамках підготовки до офіційного скринінгу в розрізі переговорних розділів, що входять до Кластерів 1 та 2. У вказаному опитувальнику, зокрема, зазначалося, що «в умовах воєнного стану з лютого 2022 року в Україні призупинено контроль за державною допомогою», а також поставлено такі питання:

- 1) як Комітет планує оцінювати державну допомогу, надану за цей період;
- 2) чи існує будь-який моніторинг надання такої допомоги (хоча немає обов'язку оцінювати її по суті).

Отже, положення законопроекту зумовлені необхідністю удосконалення механізму подання інформації про державну допомогу, зокрема про незначну державну допомогу та про державну допомогу, надану під час дії воєнного стану.

3. Основні положення проєкту акта

Законопроєктом пропонуються такі основні зміни до Закону:

- 1) у статті 1 Закону, зокрема, передбачити визначення термінів «дата надання державної допомоги / дата надання незначної допомоги», «важливий проєкт спільного інтересу сторін Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони», «економічна діяльність», «незначна допомога», нову редакцію термінів «державна допомога суб'єктам господарювання», «послуги, що становлять загальний економічний інтерес» з метою гармонізації Закону з *acquis* ЄС;

2) у статті 3 Закону, якою визначається сфера застосування Закону, зокрема, передбачити виключення відповідних положень про непоширення дії цього Закону;

3) у пункті 2 частини першої статті 5 передбачити, що державна допомога є допустимою, якщо надається на відшкодування збитків, спричинених надзвичайними ситуаціями, при дотриманні відповідних умов;

4) у статті 6 – щодо визначення цілей державної допомоги, яка може бути визнана допустимою, з урахуванням положень Угоди про асоціацію;

5) у статті 8 – що до повноважень Комітету належатиме визначення порядку надання незначної допомоги та розрахунку обсягу державної допомоги для окремих форм державної допомоги; умов, за яких діяльність не вважається економічною діяльністю, та інших умов, за яких заходи з підтримки суб'єктів господарювання не належать до державної допомоги та не потребують подання до Уповноваженого органу повідомлення про нову державну допомогу;

6) у статті 16 – щодо реєстру державної допомоги, інформації, яка має до нього подаватися;

7) у розділі 9 «ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ», зокрема, пропонується:

– передбачити, що тимчасово, під час дії воєнного стану, подання, розгляд повідомлень про нову державну допомогу здійснюються в порядку, визначеному розділом 4 цього Закону, з урахуванням відповідних особливостей, зокрема, рішення за результатами розгляду повідомлення про нову державну допомогу на відшкодування збитків, спричинених надзвичайними ситуаціями, буде прийматися Уповноваженим органом протягом одного місяця з дня початку його розгляду;

– установити, що норми статей 9–16 цього Закону та інші норми законодавства, що впливають із зазначених статей цього Закону, не застосовуються на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, для яких не визначена дата завершення бойових дій (припинення можливості бойових дій) або тимчасової окупації, а також протягом року з дати завершення бойових дій (припинення можливості бойових дій) або дати завершення тимчасової окупації на вказаних територіях.

Крім того, пропонується встановити, що державна допомога, передбачена Законами України від 15 березня 2022 року № 2134-IX «Про внесення змін до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та інших законодавчих актів України» та від 01 квітня 2022 року № 2175-IX «Про внесення зміни до пункту 5² розділу 9 «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» щодо застосування його положень під час дії воєнного стану», яка надана під час дії воєнного стану, а також надавачі якої звільнялися від обов'язку повідомлення про нову державну допомогу та про пропозиції щодо внесення змін до умов чинної державної допомоги, що надавалася протягом одного року після

припинення або скасування воєнного стану, але не пізніше дня набрання чинності цим Законом, є чинною державною допомогою, а також передбачити подання інформації Уповноваженому органу про таку державну допомогу.

4. Правові аспекти

Правовими підставами розроблення законопроекту та іншими нормативно-правовими актами, що діють у відповідній сфері суспільних відносин, є:

Конституція України;

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони;

Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»;

Закон України «Про Антимонопольний комітет України»;

Повідомлення Комісії щодо поняття державної допомоги згідно зі статтю 107 (1) Договору про функціонування Європейського Союзу (2016/С 262/01);

Регламент Комісії (ЄС) 2023/2831 від 13.12.2023 про застосування статей 107 та 108 Договору про функціонування Європейського Союзу до допомоги de minimis;

Регламент Комісії (ЄС) 2023/2832 від 13.12.2023 про застосування статей 107 і 108 Договору про функціонування Європейського Союзу до допомоги de minimis, наданої підприємствам, які надають послуги загального економічного інтересу;

Повідомлення Комісії 2012/С 8/02 від 11.01.2012 щодо застосування правил Європейського Союзу про державну допомогу до компенсації, наданої за надання послуг загального економічного інтересу.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація законопроекту не потребуватиме додаткових видатків із державного чи місцевих бюджетів.

Фінансування створення програмно-технічних засобів реєстру державної допомоги суб'єктам господарювання та забезпечення його функціонування буде здійснено в межах видатків Державного бюджету України, передбачених Комітету на відповідний рік за КПКВК 6011010 «Керівництво та управління у сфері конкурентної політики, контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції» (спеціальний фонд бюджету, власні надходження).

6. Позиція заінтересованих сторін

Публічні консультації буде проведено відповідно до Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

Законопроект не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку, прав осіб з інвалідністю, функціонування й застосування української мови як державної, тому не потребує позиції уповноважених представників всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування чи відповідних органів місцевого самоврядування, уповноважених представників всеукраїнських профспілок, їх об'єднань та всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, Урядового уповноваженого з прав осіб з інвалідністю та всеукраїнських громадських організацій осіб з інвалідністю, їх спілок, Уповноваженого із захисту державної мови.

Законопроект потребує погодження Міністерством фінансів України, Міністерством економіки України, Міністерством цифрової трансформації України, Міністерством аграрної політики та продовольства України, Міністерством розвитку громад та територій України, а також буде надіслано Державній регуляторній службі України для отримання позиції та Урядовому офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України для проведення експертизи на відповідність зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, у тому числі міжнародно-правовим, та праву Європейського Союзу (acquis ЄС).

Законопроект буде надіслано Міністерству юстиції України для проведення його правової експертизи.

7. Оцінка відповідності

Законопроект містить положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, а саме зазначених у статтях 262–267 Угоди.

Водночас у законопроекті відсутні положення, що:

стосуються прав та свобод, гарантованих Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод;

впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних із корупцією;

створюють підстави для дискримінації.

Законопроект буде надіслано до Національного агентства з питань запобігання корупції для визначення необхідності проведення антикорупційної експертизи.

Громадська антикорупційна, громадська антидискримінаційна та громадська гендерно-правова експертизи законопроекту не потребують проведення.

8. Прогноз результатів

Прийняття законопроекту спрямоване на відновлення дії окремих норм статей Закону та, відповідно, контролю за допустимістю державної допомоги, удосконалення проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, забезпечить визначення особливостей застосування положень цього Закону під час дії воєнного стану та на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією.

Реалізація законопроекту не матиме негативного впливу на ринкове середовище, забезпечення захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави; розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних громад; ринок праці, рівень зайнятості населення; громадське здоров'я, покращення чи погіршення стану здоров'я населення або його окремих груп; екологію та навколишнє природне середовище, обсяг природних ресурсів, рівень забруднення атмосферного повітря, води, земель, зокрема забруднення утвореними відходами; інші суспільні відносини.

Реалізація законопроекту матиме позитивний вплив на інтереси заінтересованих сторін:

Заінтересована сторона	Вплив реалізації акта на заінтересовану сторону	Пояснення очікуваного впливу
Держава	Позитивний	Відновлення контролю за допустимістю державної допомоги, удосконалення проведення її моніторингу, зокрема, призведе до: забезпечення захисту та розвитку конкуренції, оскільки негативні наслідки впливу на конкуренцію, що виникають унаслідок надання державної допомоги, мінімізуються в разі дотримання чітких умов допустимості державної допомоги;

		підвищення прозорості та ефективності управління ресурсами держави та місцевими ресурсами; збільшення інвестиційної привабливості України; дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги, передбачених Угодою про асоціацію
Громадяни	Позитивний	Відновлення контролю за допустимістю державної допомоги, удосконалення проведення її моніторингу, зокрема, призведе до забезпечення захисту та розвитку конкуренції на відповідних ринках, підвищення прозорості та ефективності управління ресурсами держави та місцевими ресурсами
Суб'єкти господарювання (потенційні отримувачі державної допомоги)	Позитивний	Відновлення контролю за допустимістю державної допомоги, удосконалення проведення її моніторингу створять для отримувачів державної допомоги більш сприятливі умови для їх роботи в контексті функціонування системи державної допомоги суб'єктам господарювання як інструменту захисту та розвитку конкуренції

Голова Антимонопольного
комітету України

Павло КИРИЛЕНКО

_____ 2025 р.